

Eesti 12-aastased lapsed on oma vaimse heaolu osas pigem kriitilised

Laura Korjus

Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni magistrant

Laste subjektiivset vaimset heaolu käsitlevas rahvusvahelises uuringus „Children’s Worlds” selgus, et 51% Eesti 12-aastastest hindavad oma vaimse heaolu taset madalaks. Kõige rohkem mõjutavad lapse vaimset heaolu suhted tema lähikeskkonnas.

Enamasti algavad vaimse tervise probleemid 12–24-aastaselt ning need kimbutavad 10–20% lastest ja noorukitest üle kogu maailma. Ent ilmselt on neid lapsi veelgi rohkem, sest vaimse tervise probleemid avastatakse tihti alles täiskasvanueas. See teeb häirega võitlemise keerulisemaks. Prognoosi kohaselt on juba selleks aastaks vaimse tervise probleemid üks peamine haigestumuse, suremuse ja töövõimetuse põhjustaja.

Oliver Nahkur ja Dagmar Kutsar Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudist keskendusid Eesti laste vaimse heaolu enesehinnangutele, võttes aluseks rahvusvahelise laste subjektiivse heaolu uuringu „Children’s Worlds” 2013.–2014. aasta 12-aastaste andmestiku. Eesti andmeid võrreldi samas uuringus osalenud 13 riigi laste hinnangutega.

Laste hinnang oma heaolule

Lastel paluti hinnata kolme positiivse (õnnelik, rahulolev, energiline) ja kolme negatiivse (kurb, pinges, tüdinud) tundmuse esinemist viimase kahe nädala jooksul. Lapsed vastasid skaalal 0–10, kus 0 tähistas tundmuse puudumist ja 10 selle valdav

esinemist. Kuue tundmuse hinnangu alusel moodustasid autorid vaimse heaolu koondtunnuse. Subjektiivse heaolu hinnangud on seaduspäraselt nii täiskasvanute kui ka laste puhul tugeva positiivse kaldega, seetõttu tuli leida see hinnangute piir, millest allapoole hinnatuna on vastaja vaimse heaolu tase madal. Laste puhul on 0–10 skaalal selleks kriitiliseks (analüütiliseks) piiriks hinnang 8.

Lapse vaimset heaolu mõjutab palju tema enesehinnang ning see, kuivõrd ta end väärtustab. Seega on lapse heaolu nimel oluline hoida terveid peresuhteid ning lahendada tekkinud konfliktid.

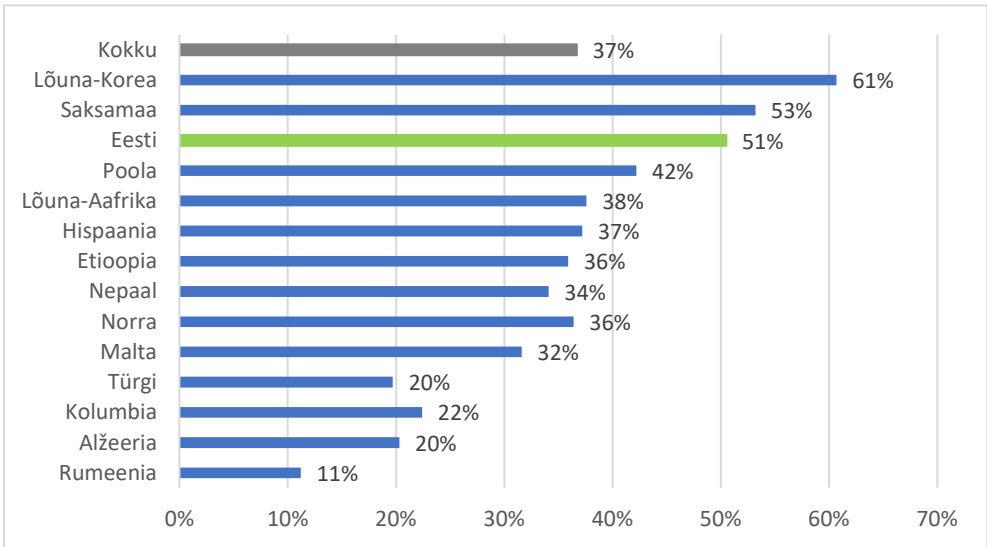
Uuringust selgus, et suisa pooled – 51% – küsitletud Eesti 12-aastastest lastest hindavad oma vaimset heaolu allapoole analüütilist piiri (8 või sellest madalam). Meist veelgi kriitilisemad on aga Lõuna-Korea ja Saksamaa lapsed. Kõige vähem kriitilised olid Rumeenia lapsed.

Mis põhjustab madalat vaimset heaolu?

Autorid uurisid, kuidas individuaalsed omadused ja keskkonnategurid mõjutavad vastajate vaimse heaolu hinnanguid ning missugused isärasused ilmnevad eri riikide võrdluses. Selgus, et madala vaimse heaolu taga on peamiselt lapse vähene rahulolu eluga, varasem negatiivne kogemus lahendamata jäänud või halvasti lõppenud konfliktidega ning lähedaste suhete vähesus ja ebapiisav toetus nii kodus kui ka koolis. Need seosed esinevad kõigis uuritud riikides, mistõttu

lapse lähikonnas. Armastavas ja usalduslike suhetega peres on lapsed rohkem kaasatud ka finantsasjadesse, mistõttu tunnevad nad ka muret raha pärast. Seega mängivad laste heaolutunde juures olulist rolli nii finantsiline kui ka emotsionaalne kindlustunne.

Lapse vaimset heaolu mõjutab palju tema enesehinnang ning see, kuidas ta end väärtustab. Seega on lapse heaolu nimel oluline hoida terveid peresuhteid ning lahendada tekkinud konfliktid. Kui me soovime üles kasvatada õnnelikke inimesi, tuleb luua neile turvaline keskkond siin ja praegu, lahendada

Joonis 1. Uuringus osalenud 12-aastaste osatähtsus, kelle hinnangud oma vaimsele heaolule jäid allapoole analüütilist piiri (8 või sellest madalam skaalal 0–10)

saab neid nimetada universaalseteks laste vaimset heaolu mõjutavateks teguriteks. Ent tulemused erinesid oluliselt ka riigiti.

Analüüsisel selgus, et rikkamates riikides, kus täiskasvanutel mõõdetud õnnelikkuse tase on vaesemate riikidega võrreldes kõrgem, ei ole samaväärselt rohkem õnnelikke lapsi. Võiks ju eeldada, et õnnelikkuse taga on majanduslik heaolu, ent ilmnes, et laste heaolutunnet ei mõjuta olulisel määral materiaalne kindlustatus, vaid see, millised on suhted

tekkinud lahkkelid sõbralikult ning aidata lastel tunda end oluliste ja väärtuslikena.

Artikkel tugineb 2019. aastal avaldatud Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi analüütiku Oliver Nahkuri ja dotsent Dagmar Kutsari teadusartiklile „Social Ecological Measures of Interpersonal Destructiveness Impacting Child Subjective Mental Well-Being: Perceptions of 12-Year-Old Children in 14 Countries” ajakirjas Child Indicators Research.